

RADNI ODNOSI

1. Zaštita dostojanstva, ugleda i časti zaposlenika ustavno je načelo i kao takvo podliježe ocjeni Ustavnog suda koji u pojedinačnim slučajevima mobinga utvrđuje jesu li sudovi u svojim postupcima utvrdili sve okolnosti koje se odnose na donošenje odluka.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud napominje da iz prakse Suda Europske unije, povezane s problematikom zaštite na radu i zaštite dostojanstva radnika, proizlazi pravno shvaćanje da se temeljna socijalna prava radnika moraju tumačiti široko, a iznimke i ograničenja vrlo restriktivno. U tom smislu, i domaće propise koji reguliraju područje zaštite dostojanstva radnika treba tumačiti u skladu s obvezama tumačenjima koja proizlaze iz prakse Suda Europske unije. Tumačenje tih propisa mora biti ekstenzivno jer dostojanstvo, zdravlje i sigurnost radnika treba štiti ne samo od diskriminatornih ponašanja na radu i u vezi s radom, već od svih loših i neželjenih ponašanja koja mogu štetiti navedenim pravima osobnosti. Uz neželjena loša postupanja na radu i u vezi s radom, izravno se veže obveza poslodavca da zaštiti dostojanstvo radnika. U tom smislu, Ustavni sud smatra da pojam mobinga uključuje svaku vrstu psihofizičkog zlostavljanja ili uznemiravanja na radnom mjestu, neovisno o tome je li ono uzrokovano nekom od zabranjenih diskriminacijskih osnova iz Zakona o suzbijanju diskriminacije (N.N., br. 85/08. i 112/12.; u daljnjem tekstu: ZSD) ili pak ne proizlazi iz takve osnove, već je riječ o zlostavljanju iz nekih drugih motiva.

Primjenjujući navedeno na konkretan slučaj, Ustavni sud smatra ovdje potrebnim odgovoriti jesu li sudovi na nedvojben način utvrdili da i je došlo do uznemiravanja podnositeljice i je li poslodavac poduzeo mjere zaštite dostojanstva svoje radnice te, posljedično tome, jesu li povrijeđena ustavna prava podnositeljice.

Što se tiče normativnog sadržaja prava, obveza i odgovornosti subjekata radnog odnosa u vezi s rizikom od uznemiravanja na radnom mjestu i u vezi s radom, on proizlazi iz pravnih pravila Ustava, zakona i podzakonskih propisa, u konkretnom slučaju prvenstveno iz ZR-a i ZOO-a. Prema članku 103., stavku 2. ZR-a, pravo radnika na naknadu štete pretrpljene na radu ili u vezi s radom odnosi se i na štetu koju je poslodavac uzrokovao radniku povredom njegovih prava iz radnog odnosa, a poslodavac za tu štetu odgovara prema općim propisima obveznog prava. To znači da su u tom slučaju primjenjive odredbe ZOO-a iz kojih proizlazi pravo radnika izloženog mobingu da od suda zahtijeva nalaganje poslodavcu da prestane s uznemiravajućim radnjama kojima se vrijeđa radnikovo dostojanstvo i pravo osobnosti.

Nakon razmatranja prvostupanjske i drugostupanjske presude, Ustavni sud ocjenjuje da je prvostupanjski sud utvrdio da je tužena svojim postupanjem povrijedila dostojanstvo podnositeljice i to uznemiravanjem na radu, a čime je povrijedila njezino pravo osobnosti pa joj je naložio da s uznemiravanjem prestane i spriječi svako daljnje uznemiravanje i ograničavanje prava podnosite-

ljice. Propuštanje tužene da zaštiti podnositeljicu, prema ocjeni prvostupanjskog suda, ima kao posljedicu pravo podnositeljice na naknadu neimovinske štete u skladu sa člankom 1100., stavcima 1. i 2. ZOO-a. Taj sud obrazložio je na temelju kojih je argumenata došao do takvog zaključka.

Drugostupanjski je sud, međutim, preinačio prvostupanjsku presudu, pozvavši se na odredbe ZSD-a i utvrdivši da podnositeljica nije dokazala da je bila diskriminirana po bilo kojoj od osnova navedenih u ZSD-u. Pritom je drugostupanjski sud, prema ocjeni Ustavnog suda, propustio uzeti u obzir činjenicu da podnositeljica ustavne tužbe nije ni postavila tužbeni zahtjev za zaštitu od diskriminacije i uznemiravanja po nekoj od zabranjenih diskriminacijskih osnova, već je tražila zaštitu po osnovi naknade štete zbog povrede prava osobnosti, prema odredbama ZOO-a.

Isto tako, drugostupanjski sud propustio je uzeti u obzir činjenicu da je prvostupanjski sud utvrdio da je do uznemiravanja i povrede dostojanstva podnositeljice došlo, odnosno obrazložiti svoje stajalište o tome da do uznemiravanja i povrede osobnosti eventualno nije došlo, ako smatra da je prvostupanjski sud o tome izveo pogrešan zaključak. Ako se u postupku utvrdilo da je došlo do uznemiravanja radnika na radu i u svezi s radom, tada po ocjeni Ustavnog suda, taj radnik uživa sudsku zaštitu. Stoga je to pitanje bilo potrebno nedvojbeno utvrditi. Drugostupanjski se sud, međutim, ograničio samo na pitanje diskriminacije te je propustio osvrnuti se na činjenicu da je prvostupanjski sud o naknadi štete presudio po osnovi ZOO-a, a ne ZSD-a i ZR-a.

Nadalje, Ustavni sud posebno ističe da stajalište drugostupanjskog suda prema kojemu uznemiravanja nema ako oštećenik ne dokazuje ili se čak ni ne poziva na neku od zabranjenih diskriminacijskih osnova, prema ocjeni Ustavnog suda, nije ustavnopravno prihvatljivo. U suprotnom, to bi značilo da je uznemiravanje na radnom mjestu moguće ili čak i pravno dopušteno ako ono ne proizlazi iz neke od taksativno navedenih osnova iz članka 1. ZSD-a.

Ustavni sud ističe da Ustav svakom jamči poštovanje i pravnu zaštitu osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti. Dostojanstvo čovjeka ključni je čimbenik koncepta prava i duž-

nosti čovjeka. Svako ljudsko biće ima dostojanstvo već samom činjenicom što pripada ljudskom rodu. U ljudskom dostojanstvu svi su ljudi jednaki u svojim pravima i obvezama koja proizlaze iz ljudske prirode. Dostojanstvo je nepredvidivo, jer proizlazi iz ljudske jednakosti. Ono pripada svakome i to svakome jednako. Ugled i čast vanjske su manifestacije ljudskog dostojanstva kao zbir etičkih vrijednosti koje pojedinac ima kao član određene društvene zajednice. Subjektivno se ugled i čast, kao Ustavom zaštićena dobra, iskazuju kroz uvažavanje okoline i osobni osjećaj vrijednosti. Ustav pruža zaštitu i dostojanstvo kao svojstvu svakog čovjeka, ali i njegovoj vanjskoj subjektivnoj manifestaciji. Ova zaštita, stoga, zahvaća i intimnu sferu pojedinca, odnosno i njegov osobni život.

Sagledavajući sva prethodna utvrđenja kao cjelinu, Ustavni sud smatra da drugostupanjski sud nije u obrazloženju osporene presude iznio ozbiljne, relevantne i dostatne razloge koji bi mogli opravdati njegovu odluku, odnosno svoja stajališta nije obrazložio na način koji otklanja svaku sumnju u arbitrarnost postupanja i odlučivanja. Drugim riječima, prema ocjeni Ustavnog suda, propuštanjem da uzme u obzir i referira se na činjenicu da je prvostupanjski sud utvrdio da je u slučaju podnositeljice došlo do uznemiravanja na radnom mjestu, a time i do povrede njezinog dostojanstva, te ograničavajući se na tvrdnju da podnositeljica nije dokazala da je postupanje tužene u odnosu na nju bilo diskriminatorno, povrijedio je pravo podnositeljice na pravično suđenje zajamčeno člankom 29., stavkom 1. u vezi sa člankom 35. Ustava.

Ustavni sud Republike Hrvatske, broj: U-III-6791/2014 od 30.5.2018.

2. U parničnom postupku sud je vezan za pravomoćnu presudu kaznenog suda kojom je radnik oglašen krivim za kazneno djelo kojim je radnik oštetio poslodavca.

Iz obrazloženja:

Nadalje, sud je u parničnom postupku u pogledu postojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti učinio vezan za pravomoćnu presudu kaznenog suda kojom se optuženik oglašava krivim (čl. 12., st. 3. Zakona o parničnom postupku – N.N., br. 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03.,

88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11. – pročišćeni tekst, 25/13., 28/13. i 89/14.).

Dakle, u ovom je postupku sud vezan pravomoćnom presudom kojom je II.-tuženi oglašen krivim za kazneno djelo protiv službene dužnosti – nesavjesnim radom u službi zbog toga što je u svojstvu dispečera prometa prilikom organizacije rada propustio u dostavni list upisati pošiljku u liniju prijevoza, zbog čega je nepravilno primopredana pošiljka i nestao novac u iznosu od 150.000,00 kn na štetu tužitelja.

Navedeno znači da je sud prvog stupnja odluku o osnovanosti tužbenog zahtjeva u odnosu na II.-tuženika mogao donijeti polazeći od činjenice da je II.-tuženik propustio u dostavni list upisati pošiljku u liniju prijevoza, a zaključak suda prvog stupnja da propust II.-tuženika da upiše pošiljku zbog utvrđivanja puta kretanja dostavnog vozila nije okolnost koja bi ukazivala na krajnju nepažnju ili namjeru na strani II.-tuženika nije pravilan. Propust upisivanja pošiljke u liniju prijevoza propust je, koji je zajedno s propustima ostalih sudionika u obavljanju ovog radnog zadatka, doveo do nastanka štete tužitelju.

Dakle, sud prvog stupnja nije na pravilan način primijenio odredbu čl. 12., st. 3. ZPP-a, a to je bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Županijski sud u Zagrebu, Gr-1027/13-2 od 28.1.2014.

3. Radnici mogu poslodavcu solidarno odgovarati za štetu samo ako su uzrokovali štetu kaznenim djelom učinjenim s umišljajem.

Iz obrazloženja:

S druge strane, I.-tuženik i II.-tuženik solidarno mogu odgovarati tužitelju kao njegovi radnici samo ako su uzrokovali štetu kaznenim djelom s umišljajem.

Međutim, iz kaznene presude proizlazi da su I.-tuženik i II.-tuženik prema pravomoćnoj kaznenoj presudi prilikom počinjenja kaznenog djela postupili s neizravnom namjerom, a samo izravna namjera u kaznenom pravu izjednačava se s pojmom namjere u građanskom pravu (čl. 158. Zakona o obveznim odnosima – N.N., br. 53/91., 73/91., 111/93., 3/94., 107/95., 7/96., 91/96., 112/99. i 88/01.).

Zbog navedenoga nisu ispunjene pretpostavke za solidarnu odgovornost I.-tuženika i II.-tuženika u smislu odredbe čl. 98., st. 4. Zakona o radu, a I.-tuženik i II.-tuženik za štetu mogu odgovarati samo na način ili da tužitelj dokaže koji dio štete je uzrokovao koji od tuženika. Ako se to ne može dokazati, tada se pretpostavlja da su radnici podjednako odgovorni i naknađuju štetu u jednakim dijelovima.

Županijski sud u Zagrebu, Gžr-1027/13-2 od 28.1.2014.

*mr. sc. Rihard Gliha, dipl. iur.
Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb*